

Uztrajati ali (s)pustiti?

"Ne grem več naprej! Danes ni moj dan!" je kričala desetletna Lani, ko se je vlekla po enem od klančkov kolovoza, ki se je vzpenjal čez travnike. "Tukaj se bom usedla in ne grem nikamor več! Kdo si je sploh izmislil, da gremo hodit?! Saj smo že včeraj hodili! Ne morem dva dni zaporedoma, nisem navajena!" je bruhalo iz razburjene planinke.

Mama je ravno dosegla, da se je s hojo v breg sprijaznil osemletni Brin – k sreči je bila ob poti lesena koliba, nekakšen bivač, malo dlje pa še skrivnostni betonski bunker, ki je tako razburkal domišljijo malega bojvnika, da ga je komaj dohajala, čeprav je še pred nekaj minutami zatrjeval, da je neznansko utrujen in da ne more več. Po slabe pol ure zložnega vzpona! Zdaj pa še ta izbruh ... Lani je gledala kot huda ura in nič ni kazalo, da se bo unesla. Po nekaj sto metrih, ko se je nad travnato uravnavo v daljavi izzivalno prikazal cilj pohoda, je mama resignirano zavzdihnila, da "gora" tokrat ni hotela, in obrnila korak nazaj proti avtu. Z vsakim izgubljenim višinskim metrom sta bila otroka bolj prijazno klepetava, mami pa je po glavi rojilo le, ali je nemara že prišel čas, ko se bo v hribe začela odpravljati brez njiju. Saj še niti niso začeli s pravim, visokogorskim pohodništvom! Zdelo se ji je, da je prekmalu trčila ob hamletovsko vprašanje: vztrajati

ali ne vztrajati, torej (s)pustiti? Kaj storiti, ko pripovedovanje zgodb ter skrivanje bonbonov za skale in v dupline ne učinkuje več?

Po nasvet na splet

Nekaj koristnih nasvetov lahko najdemo na medmrežju. Avtorji spletnih prispevkov priporočajo, naj bodo pohodi v gore zabavni. Najti privlačen cilj za mladostnike, ki ob vsaki omembi gora naveličano zavijajo z očmi in najdejo tisoč in en razlog za to, da ostanejo doma, najbrž ni lahka naloga. K sreči nam lahko pomaga narava sama – nekatera območja so tako posebna, spektakularna, zanimiva ali zabavna, da se jim niti najstniki ne morejo upreti, v blogu *The Big Outside* piše Michael Lanza. Pri tem imejmo v mislih, da zabavno za otroke ni nujno enako zabavnemu za odrasle. Korak do uspeha je tako lahko skupno izbiranje cilja in upoštevanje mladostnikovih zanimanj. Morda

*Zadovoljstvo visoko
nad dolino
Foto Oton Naglost*

*Bo, ko iz malega
zraste veliko, še
hotelo z nami v gore?
Foto Mateja Pate*

so ta širša od naših, pa se vseeno nanašajo na gore – konec koncev je v gorah mogoče početi različne reči: planinariti, plezati, kolesariti, turno smučati, opazovati živali, fotografirati ... Če najstnike podpremo pri tistem, kar se jim zdi zanimivo, bo težav z motivacijo verjetno manj. Še zlasti, če jim prepustimo tudi organizacijo in vodenje ture (pod skrbnim starševskim očesom, seveda) ali zraven povabimo njihove vrstnike. Samo družba staršev žal (pre)kmalu postane slab obet za zabaven izlet ... in neredko se zgodi, da starši postanemo tudi prepočasni za najstnike! Lahko jim dovolimo, da nam na pazljivo izbranih delih poti malce uidejo naprej in se pogovorijo kaj zaupnega z vrstnikom, ki smo ga povabili na turo, ob predpostavki, da mladostniku lahko zaupamo in da se bo držal dogovora, kje in kdaj se spet snidemo.

Iskanje sladkarij, ki jih nastavljajo škrti, slej ko prej izgubi svojo vlogo pri kratkočasenju ob poti, toda pravočasni prigrizki za dvig sladkorja v krvi so bržkone še kako pomembni za vzdušje na turi – saj veste, lačen si *ful* drugačen. Nemara gre tudi ljubezen do gora skozi želodec, zato ni zanemarljivo, da poskrbimo za prijetne kulinarčne občutke – nič ni hujšega od mrzlih, v kepo sprijetih razkuhanih testenin. Še sama sem se, že okužena s plezalsko mrzlico, ob takih hribovskih večerjah, ki so bile sem in tja neizogibne, vprašala po smislu svojega početja, pa se ne bi drugačne *košte* vajeni pubertetniki?

Naslednji pomemben vidik je menda obleka – ki naredi človeka oz. hribolazca. Če imajo mladostniki občutek, da ne sodijo v določeno okolje, četudi le po videzu, to lahko pomeni težave na obzorju. Z današnjo ponudbo vsakovrstne in cenovno dostopne opreme

in oblačil za aktivno preživljanje prostega časa v naravi temu pogoju verjetno ni težko zadostiti. Nekateri starši zagovarjajo obiske narave brez otrokom tako ljube tehnologije, kot je pametni telefon. Čeprav se družinski pohod brez tega pripomočka zdi dobra zamisel, je lahko polom že na samem začetku. Prepoved gledanja v zaslone (žal) pogosto uporabimo kot kazen in verjetno si res ne želimo, da bi najstnik ture v gore enačil s kaznovanjem. A če sklenemo dogovor, da na izletu zmanjšamo čas pred zasloni, je pošteno, da se tega držimo tudi starši. Tehnologijo pa lahko izkoristimo tudi sebi v prid in se naučimo uporabljati katero od aplikacij, ki nam pridejo prav pri gorskih podvigih. Pri tem nam lahko najstniki, pogosto bolj vešči uporabe telefonov, prihranijo kakšno zadrego. Priznanje, da imajo otroci določeno znanje, ki ga sami ne premoremo, ter prilagodljivost, da se pogajamo in na poti sklepamo kompromise, nas lahko še bolj povežeta in obogatita naše odnose v vsakdanjem življenju.

Na naših poteh pa ne pozabimo, da so najstniki pogosto videti in slišati kot odrasli, pa vendar lahko izberejo slabo možnost – tako kot mlajši otroci – samo zato, ker ne poznajo boljše alternative. Čeprav na pragu odraslosti, so neizkušeni. Dopustimo, da so njihove napake trenutek za učenje in da sami prispevajo k iskanju rešitve. Od tega bodo verjetno odnesli več kot še od ene starševske pridige.

Izkušnje z domačih bregov

"Če je pri otrocih 'zmagal klic gora', se počasi spreminjajo v navdušene pohodnike, ki postajajo gibalo družinskih izletov, pravi vrelci idej in nenavadnih avantur. Motivacija za hojo zanje ni več težava. Radi premagujejo strmine, uživajo v estetskih užitkih spreminjajoče se narave, v širnih razgledih, v tišini ali medsebojnih pogovorih, še najbolj pa v preizkušanju svojih zmogljivosti. Zjutraj si na svojih prenosnih telefonih nastavijo bujenje in vržejo pokonci še druge družinske člane. Pri hoji navkreber brez težav prehitijo sopihajoče starše, hodijo lahko ure in ure, le redko se pritožujejo nad napor, z veseljem podaljšujejo ture in iščejo še težje poti do ciljev. Vrh pogosto dosežejo pred drugimi, očeta in mamo pa pričakajo s smejočimi se obrazi in s ponosom v očeh."

Se bere kot znanstvena fantastika? Tako srečo imajo verjetno le redki starši hribolazci in očitno je ena izmed njih Urška Stritar, ki je avtorica zgornjega odstavka.¹ To je potrdila njena hči Mojca, ki je na mojo prošnjo, naj napiše kakšen spomin na najstniško upiranje turam v gore, odgovorila takole: "Sicer lahko kaj napišem, a preveč uporabna nisem – sem bila od nekdaj preveč za stvar in ni bilo kakega hudega upiranja. Lahko malo pobrskam po svojih dnevnikih iz tistega časa in poiščem kak sočen najstniški citat na temo svojega navdušenja nad hribi." Ker je Mojca zaposlena mama dveh malih nadobudnežev in svoj prosti čas

¹ <https://www.gore-ljudje.si/kategorije/novosti/s-starejsimi-najstniki-v-gore-zdaj-pa-zares>.

najraje preživlja med griči, hribi in gorami (ter družinska doživetja popisuje na blogu www.mojstr.si), je nisem gnjavila z brskanjem po starih dnevnikih, vam pa namignem, da si lahko njeno vznemirjenje nad lepoto gora preberete na spletni povezavi v opombah. Njen brat Rok je bil, kot boste lahko prebrali v spominih njegovega očeta Andreja, bolj uporniške sorte. Danes pravi takole: "Odrasli imamo drugačno motivacijo za hojo v gore in nas motivirajo drugačne stvari kot najstnike. Najstniki so si med seboj različni. Eni se nad hojo v gore totalno navdušijo, drugi pa so bolj 'klasični' in jih bolj motivira kaj drugega. In oboji imajo prav. Ključ do sreče je po mojem v iskanju ravnotežja med različnimi interesi."

V citiranem članku pa Urška Stritar vendarle ugotavlja, da "je veliko več srednješolcev, ki jih oče in mama v najstniških letih ne privabita več v gore. Običajno poiščejo ogromno izgovorov za ostajanje doma, največkrat so povezani z učenjem. Če se nam 'mladega upornika' včasih le posreči vzeti s seboj, se običajno drži kot huda ura, je jezen na ves svet in se pritožuje prav nad vsem. Na koncu dneva starši ugotovijo, da ga bodo naslednjič spet raje pustili doma, saj takšno razpoloženje tudi njim pokvari dan."

Nekateri starši se dejansko odločijo za ta korak – počakajo, da burna leta minejo in po tihem upajo, da bo posejano seme preživelo in po obdobju najstništva vendarle vzklilo. Kot se je slikovito izrazil eden od mojih nekdanih *ferajnovskih* kolegov: "Ko pride do dogovarjanja z mojo najstniško hčerjo, samo še maham z belo zastavico. In upam, da bo vse tisto, kar smo nekoč skupaj počeli – in tega je bilo veliko –, v končni fazi obrodilo sadove." Drugi vidijo rešitev v že prej omenjenem povezovanju z vrstniki. "Vidik

druženja je tisti, ki pri motivaciji za hribe pomaga v veliki meri. V nekem obdobju so dovolj starši ter bratci in sestre, potem je fino, če se ti pridruži kakšen prijateljček iz širšega družinsko-prijateljskega nabora, potem pa je nekoč krasno, če gre brez staršev – s kakšnimi starejšimi vodniki (starejšimi, a mladimi po duši) oziroma mladinskimi voditelji. Pri tem so seveda nepogrešljivi planinski tabori in zimovanja, ki pomenijo prve daljše odmike od staršev, hkrati pa mladostniki dobijo tudi samostojne planinske izkušnje," pravi Nina Gradič Planko, vodnica Planinske zveze Slovenije.

Izpod družinskega okrilja k organiziranemu planinstvu

Zahajanje v gore torej lahko preraste družinske okvire, in da bi ohranili motivacijo, planinstvo lahko postane interesna dejavnost v obliki planinskega krožka. A Roman Ponebšek, podpredsednik in vodnik PZS, opozarja: "Iz izkušenj lahko povem, da so starši mladostnika velikokrat 'prisilili', da gre k planincem, saj je to poceni šport, ki zahteva veliko napora, to pa naj bi mladostniku koristilo. Praviloma ni tako. Pogosto je takšno ravnanje mlade odvrnilo od gora in so kvarno vplivali na vzdušje. Torej prisila ni dobra. Še posebej je problematično siliti v gore najstnika, ki nikoli ni sodeloval v planinskem krožku." Nasprotno pa se mu zdi zelo dobrodošlo, če dijak, ki v osnovni šoli ni obiskoval planinskega krožka, sam začuti željo po planinstvu in se priključi skupini: "Zelo hitro pridobiva znanje in izkušnje, saj ga žene želja po osvajanju neznanega. Motivacija je pri najstnikih izrednega pomena. Ni sama po sebi umevna in se spreminja. Tradicionalne pripadnosti planinstvu mladi ne čutijo

*V družbi vrstnikov je znatno zabavnejše kot samo v družbi staršev.
Foto Mateja Pate*

več. Če začutijo, da izbrana aktivnost ne zadovolji pričakovanj, bodo izbrali zanimivejšo dejavnost, kot je planinstvo. To je škoda, saj je planinstvo za mlade v dobi digitalizacije še toliko bolj pomembno za celostni osebnostni razvoj. Zato se velja potruditi, da mladim planinstvo približamo, in ne priskutimo. Če želimo ohranjati tempo, se moramo prilagoditi mladim, spremljati in uvajati trende, kar najlaže storijo mladi za mlade. Vsekakor pa ne za vsako ceno – ukvarjanje s planinstvom zahteva veliko znanja in izkušenj, kar že samo po sebi za mlade predstavlja izziv in pozitivno vpliva na samozavest."

Po mnenju Romana Ponebška ima pri tem pomembno vlogo tudi vključevanje mladih v vodniško delo. "Mladi čutijo potrebo po dokazovanju, vodenju, zato je izrednega pomena, da prepoznamo tiste, ki si želijo in zmorejo svoje znanje in izkušnje deliti z drugimi. Zato je zelo pomembno izobraževanje za mladinske voditelje in usposabljanje za mentorja planinske vzgoje." Poleg tega zgledi vlečejo: "Mladi, ki vodijo mlade, so zanimivi, aktualni. Mladi se morajo identificirati s tem, da je hoja v gore nekaj pozitivnega, da je 'in', da so tisti, ki to počnejo, dobri, najboljši in da brez vloženega truda ne gre." Dobrodošlo prednost planinstva Ponebšek vidi zlasti v pestrosti izbire: "Mladi lahko osvajajo gore peš, na kolesu, pozimi na smučeh, lahko se preskusijo v alpinizmu ali športnem plezanju, lahko so koristni in markirajo poti, postanejo gorski reševalci, dobri orientacisti, vodniki, inštruktorji, pisci planinske literature, dopisniki v društvena glasila in še in še."

Hvaležni za vztrajanje?

Gre res verjeti enemu od spletnih piscev, ki pravi takole: "Ko jih končno spravite na pot, bo marsikateri najstnik ugotovil, da mu je zahajanje v gore pravzaprav všeč. Nekoč se vam bodo za to zahvalili. Resnično." Da zna biti v tem zrno resnice, lahko sklepamo po izjavi moža, ki je kot otrok in mladostnik – ne vedno z veseljem – s starši zelo veliko časa preživel v gorah: "Če gledam nazaj, sem na splošno globoko hvaležen za vse *odbite* pustolovščine, ki smo jih doživeli, in za ljubezen do aktivnosti v naravi, ki bo zaradi tega vedno ostala v meni. Čeprav sem bil vedno zelo priden in sem želel čim bolj ustreči svojim staršem, je bilo dostikrat preveč. Pogosto ni bilo milosti, ne glede na vreme je bilo treba iti vsaj 'malo' hodit, kar je pomenilo vsaj šest ur. Danes kot odrasel lahko razumem motivacijo svojih staršev za to početje. Vendar pa zdaj, ko sem sam oče, tudi vem, da se moji interesi razlikujejo od interesov mojih otrok. Najstniki pogosto potrebujejo druge stvari kot odrasli. Sam sem potreboval družbo vrstnikov in vsaj nekaj časa za druženje na ulici. Mislim, da sem bil nadpovprečen gorniški najstnik, ampak doza je bila za odrasle ... Pogosto zahajanje v hribe pa mi ni nikoli dvignilo endorfinov na tako raven, da bi lahko pozabil na ostalo." ○

Narobe svet

Med zelenimi šotori se je pred vsakim izletom v gore razlegala indijanska pesem za dež. Tako zelo smo ljubili hojo navkreber v tistih vročih poletnih dneh, da smo bogove dežja skupinsko prosili, naj na zemljo zlijejo nekaj vode. Nekoč so bile naše prošnje tako obilno poplačane, da nam je zalilo tabor in so fantje lahko igrali vaterpolo. Ampak nemara je bilo to edinkrat – v vseh drugih primerih smo si hočeš nočeš morali oprtati nahrbtnike in zagristi v breg. In potem je bil jok in stok ... Če bi morala strniti spomine na taborniške pohode v gore, bi uporabila latinski izrek *Per aspera ad astra*.¹ Med pohodom je bilo vedno hudo, a na koncu smo se le prebili do zvezd in prevladali so lepi spomini, ki danes kot junaške zgodbe odvrčajo pozornost mojih otrok od njim nerazumljivega in duhamornega vzpenjanja v višave.

"Za razliko od odraslih otroci ob hoji ne čutijo pretiranega užitka. Gibanje navkreber je zanje dolgočasno in mukotrpno. Posledično jih veliko bolj kot notranja motivacija v gore privabijo zunanji spremljevalci izleta – prijatelji, družabne aktivnosti, doživetja," piše Uroš Kuzman v prispevku *Z otroki v gore ne hodimo, otroke v gorah spremljamo*.² Pri taborniških izletih ni pomagala niti zunanja motivacija, saj smo taborniki družno jadikovali nad krutostjo vodnikov, ki so nas gnali v nedoumljive preizkušnje. Najbrž je pri tem pomembno vlogo, kot navaja Kuzman, odigrala izbira cilja: "Aktivnost, katere intenzivnost je zastavljena prezahtevno, je lahko zelo mučna. Že pri odraslem človeku občutena nemoč skoraj vedno vodi v opustitev dejavnosti, pri otroku pa je to še bolj izrazito. Zahteven izlet najverjetneje ni naložba za otrokovo prihodnje udejstvovanje v planinstvu. Gre namreč za aktivnost, ki bazira na vztrajnosti, te pa nikoli ne vzljubimo čez noč." Če danes pomislim na to, za kakšne ture je šlo in kako smo se jih lotevali, si mislim, da ni nič čudnega,

¹ Prek trnja do zvezd.

² Zbornik 14. kongresa športa za vse, 2019.